

УДК 352

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСТ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ МІСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Кравченко Т.А.

кандидат наук з державного управління, доцент
Класичний приватний університет

I. Вступ

Необхідним етапом у будівництві демократичної, правової соціальної держави, якою на конституційному рівні проголошено Україну, є формування життєздатного та ефективного місцевого самоврядування. Воно є органічною частиною системи стримувань та противаг, що діє не лише по горизонталі, а й по вертикалі, запобігає узурпації державної влади, її надмірній концентрації в центрі, допомагає знайти оптимальне поєднання загальнодержавних та місцевих інтересів, виконує ряд інших не менш важливих функцій.

Не потребує окремих доказів твердження про те, що в урбанізованих країнах рівень розвитку держави визначається рівнем розвитку її міст.

Україна є державою з досить високим рівнем урбанізації. В Україні налічується 459 міст, у яких станом на 01.01.2011 р. постійно проживало 31186,0 тис. осіб, або 68,4% усього населення країни [1].

Містам належить ключова роль у процесах зміни стилю життя населення, моделей виробництва та споживання, просторової структури розселення та розміщення виробництва. Разом з цим місто несе відповідальність за екологічні проблеми людства та руйнацію природного капіталу. У місті також найбільш гостро відчувається порушення соціальної, політичної, архітектурної, ресурсної й екологічної рівноваги. Водночас міський рівень – це найменший масштаб, у якому ці проблеми можуть знайти конструктивне інтегральне цілісне рішення.

Аналіз світових тенденцій зумовлює зміну ролі та статусу міста в загальноцивілізаційних процесах розвитку, підвищення ефективності органів влади, включаючи державне регулювання, з метою забезпечення інтересів місцевого населення і розвитку міст як домінуючих первинних елементів територіального розселення.

Основними факторами, що впливають на розвиток міст, їх правовий статус, є взаємопов'язані процеси становлення системи місцевого самоврядування (політичний і правовий фактори), процеси утворення міст й урбанізація (соціально-економічний і правовий фактори). Розвиток кожного міста зале-

жить як від ефективної державної політики у сфері місцевого самоврядування, так і від активності територіальних громад – самоврядної спільноти людей, царини, де відбувається зіткнення інтересів щодо будь-яких проблем: політичних, економічних, соціальних, культурних, екологічних тощо.

Питаннями управління міським господарством, здійснення міської політики, вдосконалення методів і форм управління містом займаються О. Бойко-Бойчук, О. Васильєва, В. Вакуленко, В. Ільяшенко, Г. Монастирський, В. Пархоменко, П. Трошинський, О. Ульяницька та ін.

У сучасній науці місцевого самоврядування в ряді фундаментальних праць висвітлено загальнотеоретичні аспекти природи місцевого самоврядування, системи органів місцевого самоврядування, принципи і загальні засади їх функціонування. Вагомим є внесок у дослідження основних питань цієї науки таких вчених, як Я. Журавель, П. Круш, В. Куйбіда, О. Лазор, О. Соскін, Н. Чухрай.

Але, крім аналізу теоретичних напрацювань, важливе значення для сучасної вітчизняної системи державного управління та місцевого самоврядування має також вивчення практичного досвіду в галузі управління розвитком міст, нагромадженого в зарубіжних країнах, його узагальнення, систематизація та адаптація продуктивних компонентів. Що і є основним завданням цієї публікації.

II. Постановка завдання

Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду вирішення проблем міського соціально-економічного розвитку; вироблення на основі дослідження основних світових тенденцій розвитку міст відповідних пропозицій щодо доцільності імплементації механізму муніципального менеджменту в діяльність органів місцевого самоврядування.

III. Результати

Історично зафіксованим переломним моментом у поглядах людства на подальший напрям цивілізаційного розвитку можна вважати такий факт. У 1996 р. на всесвітній конференції у Стамбулі (Хабітат II) урядами 171 країни світу "місто" офіційно визнано центральним фактором соціального й економічного розвитку людства [2]. Уряди кра-

ін-учасниць також поставили собі за мету підтримувати й управляти процесом урбанізації. Урядова делегація від України підтримала резолюцію і всі основні документи, що накладає відповідні обов'язки на втілення державної політики розвитку міст України.

Гострота проблем, що постали в містах світу, зініціювала появу за останні 15–20 років низки документів міжнародного рівня, в яких тема локального (для урбанізованих країн це переважно – міського) розвитку займає вагомe (ключове) місце.

Серед таких документів: Соціальна хартія міст – членів союзу Балтійських міст (м. Росток, 13 жовтня 2001 р.) [3]; визначальні принципи стійкого просторового розвитку Європейського континенту (м. Ганновер, 7–8 вересня 2000 р.) [4]; Стратегія європейського регіонального планування (м. Лозанна, м. Страсбург, 1988 р.) [5]; Європейська хартія місцевого самоврядування (м. Страсбург, 15 жовтня 1985 р.) [6]; Хартія “Міста Європи на шляху до стійкого розвитку (Ольборгська хартія, Данія, 27 травня 1994 р.) [7]; “Порядок денний Хабітат II” (м. Стамбул, 3–14 червня 1996 р.) [2]; “Порядок денний на XXI ст.” (м. Ріо-де-Жанейро, 3–12 червня 1992 р.) [8].

У цих міжнародних документах місто визнається центральним фактором соціального й економічного розвитку людства, центром суспільного життя та національної економіки, хранителем культури, спадщини і традицій.

У документах зазначено, що місто не має право експортувати проблеми і порушення рівноваги на зовнішнє середовище або в майбутнє. Всі проблеми мають врегулюватися всередині міста або за певних умов виноситися на територіальні системи регіонального (національного) рівня.

Загальносвітові тенденції і закономірності розвитку більшості видів сучасних міст відкривають нові перспективи розвитку людства, посилюють соціальні, економічні, соціокультурні, екологічні наслідки, ускладнюючи завдання, які постають перед владою конкретного міста. Розглянемо їх детальніше:

1. Урбанізація – процес збільшення пропорції міського населення. Сьогодні майже половина земного населення проживає в містах, у 2040 р. очікується вже 64,7% (див. рис.). У 1950 р. Нью-Йорк і Токіо були єдиними містами з населенням понад 10 млн осіб. Нині таких міст 20, і їх кількість зростає [9].

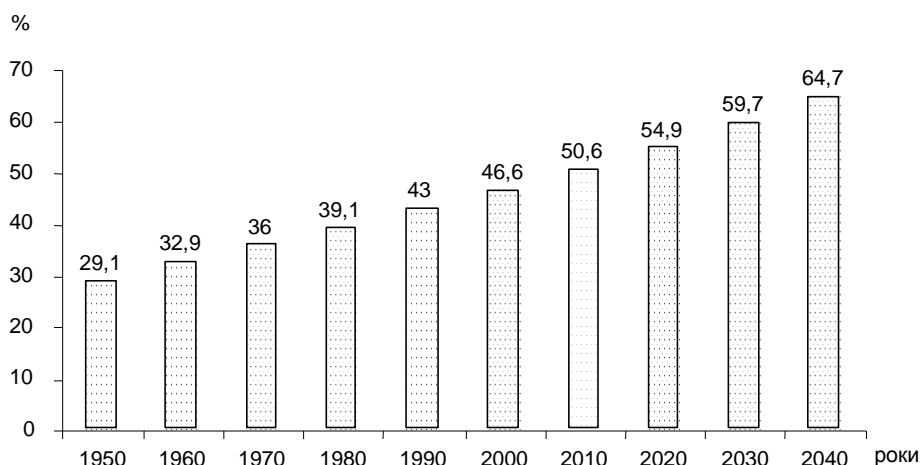

Рис. Динаміка питомої ваги міського населення у світі [10, с. 28]

Сучасні міста характеризуються зростанням щільності населення, чисельності кадрів, капіталу, виробничих активів, соціальної й технічної інфраструктури, обмінів, руху капіталу, потоків транспорту і трудових ресурсів тощо. В умовах такої концентрації міста стають центрами глобальної економіки, політичних рішень.

2. Демографічний вибух – зумовлює нерівномірне розселення населення, збільшення міграції, що без регулювальних впливів може призвести до конфліктів. Стрімке старіння міського населення в певній групі країн (включаючи Україну) може вплинути на структуру витрат місцевих бюджетів.

3. Метрополізація – процес утворення метропольних територій чи метрополій-регіонів, що включають ряд адміністративно-територіальних одиниць із високою концентрацією населення та економічною активністю. Серед типів метропольних утворень виділяють моноцентричну з єдиним містом-ядром і супутніми меншими містами, сільськими місцевостями (Лондон, Лос-Анджелес, Сеул) та поліцентричні метрополії (Ріне-Рур у Німеччині об'єднує міста Бонн, Кологне, Дортмунд, Дюссельдорф, Ессен).

У країнах – членах ОЕСД (Організації економічного співробітництва та розвитку) існує близько 100 метрополій з населенням від 38 млн (Токіо) до 1,5 млн мешканців

(Оклад). Метрополії мають вагоме значення для економіки країни, зокрема метрополії Будапешт, Сеул, Копенгаген, Дублін, Брюссель виробляють 50% від ВВП країни, де вони розташовані [16].

Дослідники здійснили спробу виявити закономірність між розміром метрополії та її прибутками. У процесі статистичного аналізу даних країн ОЕСД вони дійшли висновку, що “прибутковість” міста знижується разом зі зростанням його розмірів через зниження “функціональності”, а саме: зростає складність і тривалість бюрократичних процедур, “час відповіді”, витрати на транспорт (грошові та часові) всередині міста, вартість землі/оренди, конкуренція тощо.

Держава поступово втрачає монополію на владу через посилення ролі місцевого самоврядування, горизонтальних зв'язків мегаміст і метрополій як центрів світового розвитку. Тому перед владою розвинутих держав постають завдання принципової зміни вертикальних відносин між державою і містом за принципами партнерства і координації взаємодії міст і метрополій.

4. Глобалізація – процес зростання взаємозалежності світових ринків та бізнесу, мобільності товарів, послуг, трудових ресурсів, технологій, інформації, капіталу у світі. Співпраця національного, регіонального, локального (міського) рівнів влади країни є вирішальною для ефективного національного розвитку на основі принципів:

а) інтернаціоналізації й глобалізації, що передбачає визначення характеристик міста, важливих у світовому масштабі, зближення і міжнародне співробітництво органів влади, установ й організації різних міст;

б) локалізації – розвиток місцевих активів (людські, природні, фізичні, функціональні, культурні тощо);

в) диверсифікації – розширення номенклатури товарів і послуг та/або географічної території, для того, щоб розосередити ризик і знизити залежність від циклічності бізнесу. Для успішного безпечного розвитку економіка міста має бути диверсифікованою з метою захисту від потенційної втрати економічної ніші через зміну внутрішніх чи зовнішніх обставин;

г) сталості, що означає важливість сталого функціонування інфраструктури, фінансову стабільність місцевого бюджету, стабільність середовища, місцевих традицій, звичаїв, навичок;

д) відповідальності – використання для розвитку економіки міста збережених у більшості країн ресурсів регіонального, національного й інтернаціонального значення. Разом з тим використання ресурсів більш високого рівня накладає відповідальність на всіх гравців місцевого рівня (владу, бізнесменів, місцевих мешканців тощо).

5. Інформатизація – тенденція, що підвищує можливості людства у різних сферах суспільних відносин за допомогою сучасних інформаційних технологій. Вона сприяє кооперації міст, пошуку нових напрямів і форм співробітництва з метою розробки стандартів, спільного ресурсного забезпечення і вирішення проблем розвитку міст, місцевого населення, відносин держав і міст.

Аналіз світових тенденцій зумовлює зміну ролі та статусу міста у загальноцивілізаційних процесах розвитку, підвищення ефективності органів влади, включаючи державне регулювання, з метою забезпечення інтересів місцевого населення і розвитку міст як домінуючих первинних цілісних елементів територіального розселення.

На основі вивчення зарубіжного досвіду функціонування місцевого самоврядування можна виділити декілька підходів до соціально-економічного розвитку місцевих співтовариств [11]:

- інституційний – реалізується за допомогою створення структур, що концентрують висококваліфіковані кадри, які безпосередньо беруть участь в обґрунтованні напрямів і механізмів територіального розвитку. Так, у США органи виконавчої влади на рівні штатів, міст і графств мають спеціальні комісії або агентства з економічного розвитку, що відповідають за підготовку цільових програм, які передбачають підвищення якості життя населення, посилення конкурентних позицій території. Головна мета цих організацій – сприяти в конкретному територіальному утворенні розвитку бізнесу, зростанню обсягів виробництва перспективних товарів і послуг, створенню робочих місць. До цього процесу можуть залучатися і недержавні організації. Так, у штаті Кентуккі функціонує приватна неприбуткова науково-технологічна корпорація, основною метою якої є розвиток науки, технологій та інноваційний розвиток території;
- системний – інтеграція стратегій, що розробляються на кожному рівні влади (муніципалітет, провінція, центральний уряд). Цей підхід (“підхід РОМ”) уперше апробований у Голландії, стає все більш популярним у країнах Західної Європи. Важлива відмінна риса нового підходу – впровадження системи планування за принципом “знизу вгору” (bottom-up). Не дивлячись на те, що планування територіального розвитку було ініційоване центральним урядом, останній здійснює лише загальну координацію та фінансування, тоді як реально управляють проектами регіональна та муніципальна влада. Основна ідея проекту – це те, що

- залучені сторони досягають вигідних для себе рішень на основі консенсусу;
- корпоративний – місто розглядається як система, що має достатньо виражені ознаки корпорації. В основі цього підходу лежить ідея діалогу між всіма зацікавленими учасниками міського розвитку. Його принциповою вимогою є залучення до процесу розробки програмних документів представників різних груп (серед яких – бізнес, освіта, охорона здоров'я та ін.), чий інтереси пов'язані з цим містом, а ресурси дають змогу істотно впливати на його розвиток. Водночас цей підхід менш формалізований, не має так явно вираженої вертикалі відносин, як системний;
 - “делегування повноважень” – ґрунтується на необхідності децентралізації процесу підготовки й прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку території. Реалізація цього підходу в США відображається в концепції місцевої общини та пов'язується з розробкою стратегічних планів її розвитку;
 - бенчмаркінг – набув поширення останніми роками як підхід до розробки проєктів місцевого розвитку. Потреба в ньому зумовлена обмеженістю ресурсів (кадрових, фінансових, економічних та ін.), які мають у своєму розпорядженні окремі території. Можливий вихід з цієї ситуації – використовувати досвід інших муніципальних утворень, що мають схожі умови і потенціал розвитку. Реалізація такого підходу передбачає широкий доступ до Інтернету, що надає інформацію про кращі зразки економічного розвитку.

Аналіз соціально-економічної політики великих міст крізь призму використовуваних підходів до їх розвитку – інституційного, системного, “делегування повноважень”, корпоративного, бенчмаркінгу – показав, що найбільш ефективним є системний тип. Проте в перспективі, враховуючи розвиток світогосподарських зв'язків, підвищення рівня самостійності й компетентності органів місцевого самоврядування, зростання впливу самокерованих організацій, заслуговує на увагу інституційний тип, поява якого тільки відзначена.

Аналіз різних версій соціально-економічної політики міст, що відображають специфіку країн, дає змогу виділити ряд принципово важливих характеристик [12]:

1. Актуалізація традиційних напрямів соціально-економічного розвитку. У їх складі, перш за все, виділяється підприємництво, якому відводиться унікальна роль в економічному розвитку територій. При цьому особливий акцент робиться на поліпшенні рівня його конкурентоспроможності, перш за все,

у сфері передових технологій, біотехнологій, інформаційних технологій і телекомунікації. Постійно наголошується на важливості підтримки інноваційної складової бізнесу.

Слід звернути увагу на посилення зовнішньоекономічного аспекту в плануванні територіального розвитку. Глобалізація економіки супроводжується високими темпами зростання обсягу прямих іноземних інвестицій, які відіграють ключову роль у трансферті технологій, промисловій реструктуризації, створенні нових робочих місць.

2. Поява нових напрямів і проблем соціально-економічного розвитку. Для більшості країн такий процес пов'язаний, у першу чергу, з реалізацією стратегій стійкого розвитку, що передбачають, зокрема, збереження якості навколишнього середовища.

Введення екологічного компонента в цільову функцію програмних документів соціально-економічного розвитку територій зумовлене оновленням складу індикаторів, що використовуються в плануванні та моніторингу. Так, у США в сукупність показників, що застосовуються в плануванні й контролі та відображають якість життя населення, включені: кваліфікація у віці 19 років; тривалість здорового життя; кількість будинків, не пристосованих для життя; обсяг викидів парникових газів; кількість днів із середнім і високим рівнем забруднення повітря; кількість річок хорошої та високої якості; кількість нових будинків, побудованих на освоєних землях; обсяг вироблених та перероблених відходів. У цій країні низовим органам управління надано право вводити жорсткіші екологічні стандарти порівняно з національними, визначати основні природоохоронні цілі на оглядну перспективу та гарантувати інвесторам відсутність змін екологічних вимог у найближчі 5–10 років.

3. Перехід на новий рівень розробки політики розвитку місцевих співтовариств. Зокрема, йдеться про здійснену країнами регіону Балтійського моря (далі – РБМ) спробу сумісної розробки стратегії просторового розвитку, орієнтованої на досягнення стійкого розвитку міст цього регіону, створення інфраструктури, що забезпечує ефективне і постійне сполучення між ними, формування мереж міст.

На думку експертів, розробка цієї стратегії покликана: укріпити позиції міст регіону в ієрархії європейських інфраструктурних зв'язків; забезпечити розвиток туристичного потенціалу і просування високого рівня культури міст РБМ на міжнародний рівень; укріпити співпрацю міст у реалізації міжнародних проєктів.

Україна вибрала європейський шлях розвитку. З метою адекватності намірів та дій вітчизняної управлінської еліти доцільно порівняти українські тенденції у відносинах

держави та міста із подібними тенденціями в ЄС.

Поворотним пунктом у прискоренні процесів посилення локального (а в умовах урбанізації – міського) рівня у взаємовідносинах та взаємодії соціотехноприродних систем “країна” – “регіон” – “місто” на теренах Європи можна вважати прийняття у 1985 р. Європейської хартії місцевого самоврядування. Вона остаточно зафіксувала нову роль локального рівня у процесах соціально-економічного розвитку країн і прискорила поступову трансформацію суб’єкт-об’єктних відносин між державою та містом у суб’єкт-суб’єктні. Такі процеси, на нашу думку, наявні і сьогодні, наслідком чого стає:

1) посилення ролі асоціативних органів місцевого самоврядування (асоціацій міст різних країн), які є впливовими легітимними представниками інтересів територіальних громад у відносинах країни та міста, а також ЄС та міста;

2) розробки ефективних механізмів наскрізного управління та планування в країнах ЄС, механізмів збалансування та гармонізації функцій, компетенцій і повноважень органів влади та управління різних рівнів;

3) повсюдне впровадження культури стратегічного планування на рівні міст;

4) формування різних координуючих органів, призначених для збалансування інтересів та впорядкування відносин між містами як по горизонталі, так і по вертикалі (наприклад, Конгрес місцевих та регіональних влад ЄС);

5) поступове збільшення частки місцевих бюджетів у загальних бюджетах країн;

6) стимулювання на місцевому рівні політики спільного (влада – громада) управління територіальним розвитком;

7) запровадження механізмів заохочення горизонтальної кооперації міст і підтримки місцевих ініціатив тощо.

Досвід європейських міст демонструє, що останнім часом наявний відхід від традиційних промислових і комерційних проєктів і програм до тих, які акцентують увагу на задоволенні потреб місцевої громади [13, с. 103].

В більшості сучасних міст основною проблемою, на вирішення якої мають спрямуватися першочергові зусилля міської влади, є проблема зайнятості. Робочі місця для місцевих мешканців є основною життєвою необхідністю. Крім того, багато дослідників визнають, що конкурентоспроможність місцевості або району та їх привабливість для внутрішніх інвесторів великою мірою залежать від людських ресурсів – складу і кваліфікації потенційних працівників, їх ставлення до праці.

Європейська практика нагромадила чималий досвід вирішення проблем міських ринків праці, виробивши ряд різних підходів. Причому ці підходи переважно є комплексними, такими, що охоплюють одночасно різні аспекти міського розвитку. Як типовий приклад можна навести концепцію “Дія для міст” (Action for Cities), яка набула поширення в 1990-ті рр. у Європі. Її основою було те, що будь-яка міська політика має включати чотири обов’язкові напрями [13]:

1. Допомога бізнесу. Передбачає заохочення тих підприємств, що існують, і створення нових, а також допомогу в їх становленні та розвитку. Причому цей напрям має реалізовуватися спільними зусиллями органів влади, організацій приватного і третього сектора, тобто в рамках соціального партнерства, та супроводжуватися програмами професійної підготовки та підвищення кваліфікації, що сприяє покращенню конкурентоспроможності міської економіки.

2. Підготовка до трудової діяльності. Цей напрям зосереджено на випускниках шкіл, демонструє зв’язок “школа – трудова сфера” й організовує професійну підготовку молоді за головними напрямами діяльності, що користуються попитом у місті.

3. Підготовка територій. Мета – перетворення всіх міських районів на привабливі для розвитку підприємництва шляхом усунення занедбаності, ефективно експлуатації будівель, підготовки ділянок міської території для подальшого використання, що включає забезпечення їх необхідною інфраструктурою та комунікаціями. Подолання негативного впливу “запустіння” міських територій на місцеву конкурентоспроможність є важливими елементом створення робочих місць.

4. Підвищення привабливості міста. Цей напрям стосується поліпшення якості життя і перетворення міських районів на привабливі для життя місця. Це важливе доповнення до політики на ринку праці щодо збереження або залучення людей до висококваліфікованої і добре оплачуваної праці в центральних районах міста. Аналіз економіко-організаційних основ функціонування місцевого самоврядування в зарубіжних країнах є дуже корисним для України як для країни, що прагне стати дійсно демократичною. Правильне розуміння та ефективне використання міжнародного досвіду вдосконалення основ місцевого самоврядування необхідне для проведення в нашій країні на високому якісному рівні адміністративно-територіальної реформи, одним з основних положень якої є розширення та поглиблення повноважень органів влади на місцях.

IV. Висновки

Адаптація сучасних принципів розвитку європейських міст в умовах українських ре-

алій, на наш погляд, має базуватися на таких загальносистемних принципах, як: визначальна роль держави у процесах розвитку міст на сучасному етапі розвитку країни; концентрація та цільове спрямування ресурсів (інформаційних, фінансових тощо) розвитку міста (як на державному, так і на локальному рівнях); повсюдне впровадження у практику розвитку міст стратегічного планування та проектного підходу через інституційні можливості держави; системний і систематичний моніторинг і мультиплікація вдалих практик розвитку міст тощо.

Отже, дослідження зарубіжного досвіду управління розвитком територіальних спільнот низового рівня дає змогу стверджувати, що необхідною основою для імплементації механізму муніципального менеджменту в діяльність органів місцевого самоврядування є:

1. Реалізація моделі взаємодії у взаємовідносинах "центр – місцевість", що дає змогу збалансувати систему повноважень місцевого самоврядування та ресурсне забезпечення їх реалізації.

2. Дотримання принципу ефективності управління розвитком базових територіальних спільнот шляхом раціонального використання місцевих ресурсів та формування взаємовигідних двосторонніх зв'язків із зовнішнім середовищем з метою забезпечення соціального добробуту членів територіальних громад як основної мети розвитку будь-якої соціально-економічної системи. Ефективність управління розвитком муніципальних утворень передбачає врахування необхідності розвитку муніципальних систем у рамках стратегічних орієнтирів розвитку територіальних систем вищого ієрархічного порядку, що впливає із засад функціонування надскладних організацій з метою збереження їх стабільності й цілісності.

3. Теоретико-правове розуміння та створення умов для формування й функціонування муніципальних утворень як корпоративних суб'єктів ринкових відносин, що дає їм змогу сповна використовувати переваги ринкової моделі господарювання (залучення кредитних ресурсів, використання механізму місцевої позики, формування комунальних банків, створення комунальних підприємств з метою отримання прибутку, вільне розпорядження комунальною власністю).

4. Формування належного ресурсного забезпечення права територіальної громади на самоврядування, що є необхідною умовою його фінансово-економічної автономії, дотримання якої гарантується Європейською хартією місцевого самоврядування. Основу ресурсного забезпечення місцевого самоврядування повинна становити економічна база, яка формується комунальною (муніципальною) власністю.

Література

1. Україна. Адміністративно-територіальний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/z7502/a002>.
2. Повестка дня Хабитат II. Принята конференцією ХАБИТАТ II (г. Стамбул, Турція, 3–14 июня 1996 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/habitat/habagend.htm>.
3. Социальная Хартия городов-членов Союза Балтийских городов, принята на IV Генеральной Конференции СБГ (г. Росток, 13 октября 2001 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.ubc.net/commissions/Social_charters/SC_Russian.doc.
4. Руководящие принципы устойчивого пространственного развития европейского континента (г. Ганновер, 7–8 сентября 2000 г.) // Городское управление. – 2002. – № 10 (74). – Октябрь. – С. 37–49.
5. European Regional Planning Strategy, CEMAT, Strasburg, 1988 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.coe.int/t/e/cultural_cooperation/environment/ceamat/Presentation/.
6. Европейская хартия местного самоуправления (г. Страсбург, 15 октября 1985 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=122&CM=1&CL=RUS>.
7. Хартия "Города Европы на пути к устойчивому развитию" (Ольборгская хартия), одобрена участниками Европейской конференции по устойчивому развитию больших и малых городов Европы (г. Ольборг, Дания, 27 мая 1994 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.sustainable-cities.eu/upload/pdf_files/ac_russian.pdf.
8. "Повестка дня на XXI век", принята Конференцией ООН по окружающей среде и развитию (г. Рио-де-Жанейро, 3–14 июня 1992 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/wssd/agenda21>.
9. Бойко-Бойчук О. Світові тенденції розвитку міст: міжнародний досвід [Електронний ресурс] / О. Бойко-Бойчук. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2007-2/txts/07bovmmd.htm>.
10. Брендинг міст: досвід країн Вишеградської групи для України / [за заг. ред. О.І. Соскіна]. – К.: Інститут трансформації суспільства, 2011. – 80 с.
11. Воронов М. Зарубіжний досвід функціонування та вдосконалення основ місцевого самоврядування / М. Воронов //

-
- Статистика України. – 2008. – № 2. – С. 91–94.
12. Вакуленко М. Зростаюче значення крупних міст і мегаполісів: дилеми та досвід прийняття політичних рішень / М. Вакуленко, Н. Гринчук, В. Яроцук // Управління сучасним містом. – 2009. – № 1–4/1 – 12 (33–36). – С. 202–213.
13. Протас В. Економічні та соціальні чинники міського розвитку / В. Протас // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – № 1. – С. 102–107.
-

Кравченко Т.А. Світові тенденції розвитку міст і зарубіжний досвід вирішення проблем міського соціально-економічного розвитку

Анотація. *Статтю присвячено дослідженню основних світових тенденцій розвитку міст та аналізу зарубіжного досвіду вирішення проблем міського соціально-економічного розвитку. Викладено висновки щодо доцільності імплементації механізму муніципального менеджменту в діяльність органів місцевого самоврядування.*

Ключові слова: *міське самоврядування, система управління, розвиток, управління соціально-економічним розвитком, політика міст.*

Кравченко Т.А. Мировые тенденции развития городов и зарубежный опыт решения проблем городского социально-экономического развития

Аннотация. *Статья посвящена исследованию основных мировых тенденций развития городов и анализу зарубежного опыта решения проблем городского социально-экономического развития. Делаются выводы о целесообразности имплементации механизма муниципального менеджмента в деятельность органов местного самоуправления.*

Ключевые слова: *местное самоуправление, система управления, развитие, управление социально-экономическим развитием, политика городов.*

Kravchenko T. World Trends and Most Foreign Experience in the Sphere of Urban Community and Economic Development

Annotation. *The article is devoted to the major global trends of urban development and analysis of foreign experience in solving problems of urban socio-economic development. The conclusions about the advisability of implementing the mechanism of municipal management with local government are made.*

Key words: *local government, system of government, development, management of social and economic development, policy of the city.*